

WITAM PAŃSTWA

Konferencje rejonowe wrzesień 2016

NOWE TENDENCJE

W KSZTAŁCENIU UCZNIÓW

ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

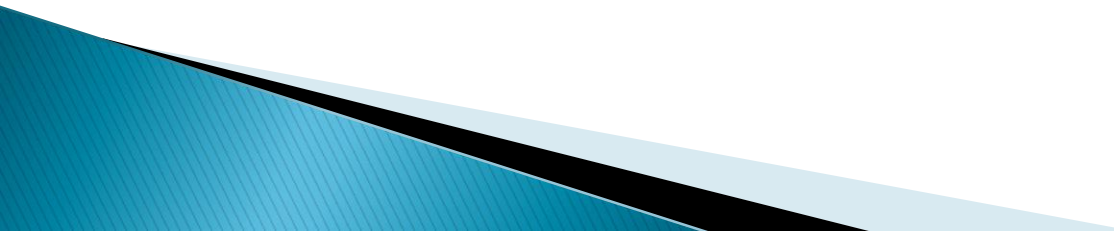
Danuta Momot

Ramowy program konferencji:

1. Kierunki polityki oświatowej Państwa w roku szkolnym 2016/2017.
2. Informacje z nadzoru pedagogicznego KO.
3. Oferta szkoleniowa dla nauczycieli.
4. Nowe tendencje w kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
ZROZUMIEĆ – AUTYZM

Kierunki realizacji polityki oświatowej na rok szkolny 2016/2017

- ▶ 1. Upowszechnianie czytelnictwa, rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży.
 - ▶ 2. Rozwijanie kompetencji informatycznych dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach.
 - ▶ 3. Kształtowanie postaw.
Wychowanie do wartości.
 - ▶ 4. Podniesienie jakości kształcenia zawodowego w szkołach ponadgimnazjalnych poprzez angażowanie pracodawców w proces dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.
-

Informacje Podlaskiego Kuratora Oświaty

- ▶ Edukacja dla Bezpieczeństwa Kształcenia Specjalnego
- ▶ Potrzebni eksperci komisji awansu zawodowego nauczycieli w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa kształcenia specjalnego.

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

- ▶ Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r. poz. 35) ustawa weszła w życie 23 stycznia 2016 r. z wyjątkami

Najważniejsze zmiany dla nauczycieli kształcenia specjalnego i integracyjnego

- ▶ wprowadzono zmiany dotyczące zapewniania uczniom, w tym **uczniom niepełnosprawnym, podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych**, m.in.: możliwość zakupu przez dyrektorów szkół podstawowych i gimnazjów podręczników lub materiałów **edukacyjnych do nauki danego języka obcego nowożytnego**, dla uczniów danych klas, które są dostosowane do ich stopnia zaawansowania znajomości tego języka, w przypadku gdy w kolejnym roku lub latach szkolnych zaistnieje problem z niedopasowaniem części zakupionych już dla danej klasy podręczników lub materiałów edukacyjnych do nauki tego języka.

Zmiany w prawie oświatowym

1 września 2016 roku wchodzi w życie (z wyjątkami) **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1872)**

Na podstawie art. 84b ustawy o systemie oświaty rozporządzenie powyższe ma również zastosowanie do placówek niepublicznych, z wyjątkiem przepisów dotyczących wysokości i zasad odpłatności

W rozporządzeniu w szczególności:

- ▶ określono podstawowe **zasady pracy wychowawczej, edukacyjnej i opiekuńczej** z wychowankami, którymi powinny kierować się placówki;
- ▶ określono **standardy pracy i wyposażenia** młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych i ośrodków rewalidacyjno-Wychowawczych;
- ▶ **wskazano specjalistów pracujących** w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych, **których kwalifikacje decydują o jakości opieki i wychowania**

W rozporządzeniu w szczególności:

- ▶ wskazano na istotne elementy, jakie należy brać pod uwagę przy **tworzeniu grup wychowawczych** w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno – wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych i ośrodkach rewalidacyjno – wychowawczych (zbliżony wiek z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych Wychowanków),
- ▶ uszczegółowiono przepisy w zakresie **opieki** sprawowanej **w porze nocnej**,
- ▶ wskazano, że w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, specjalnym ośrodku szkolno – wychowawczym i specjalnym ośrodku wychowawczym **mogą mieszkać wyłącznie wychowankowie** ośrodka,
- ▶ określono **definicję wychowanka** młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych i specjalnych ośrodków Wychowawczych.

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

- ▶ Przywrócenie obowiązku szkolnego dzieci 7- letnich
 - nowelizacja ustawy **przywraca od dnia 1 września 2016 roku obowiązek szkolny dzieci 7 – letnich**
 - rozpoczęcie spełniania przez dziecko 7 – letnie obowiązku szkolnego **może być odroczone o jeden rok szkolny,**
- ▶ Jeżeli dziecko posiada opinię poradni psychologiczno – pedagogicznej, z której wynika potrzeba odroczenia
 - w przypadku **dzieci posiadających orzeczenie** o potrzebie kształcenia specjalnego wprowadzono możliwości odroczenia obowiązku szkolnego – **do 9 roku życia.**

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

- ▶ Prawo rozpoczęcia nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej przez dzieci 6 – letnie,
- ▶ **Na wniosek rodziców** naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy **6 lat.**
- ▶ Dziecko 6 – letnie ma prawo do rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej na wniosek rodziców **pod warunkiem wcześniejszego korzystania z wychowania przedszkolnego** w roku szkolnym poprzedzającym rok szkolny, w którym dziecko ma rozpocząć naukę w szkole.
- ▶ W przypadku dzieci 6 – letnich **niekorzystających z wychowania przedszkolnego, wymagana jest opinia poradni psychologiczno – pedagogicznej (publicznej lub niepublicznej)** o możliwości rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej.

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

1 września 2016 roku wchodzi w życie (z wyjątkami)

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2016 r. poz. 895)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2016 r. poz. 896)

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

Obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego

Ustawa przywraca od dnia 1 września 2016 roku obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dziecko 6 – letnie w:

- ▶ przedszkolu
- ▶ oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub
- ▶ w innej formie wychowania przedszkolnego

Od dnia 1 września 2016 roku znosi się obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego w stosunku do dzieci 5–letnich.

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty

- ▶ Rozporządzenia zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół przewiduje zmiany w:
 - podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego (załącznik nr 1)
 - podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (załącznik nr 2)
 - w zakresie edukacji wczesnoszkolnej (I etap edukacyjny, klasy I – III szkoły podstawowej)

Zmiana podstawy programowej wychowania przedszkolnego

- ▶ wskazano, iż przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym **nie dotyczy** dzieci posiadających **orzeczenie** o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną **w stopniu umiarkowanym lub znacznym** oraz dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na **niepełnosprawności sprzężone**, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna **w stopniu umiarkowanym lub znacznym**;
- ▶ w przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na **inne niepełnosprawności**, nie dotyczy ich przygotowanie do posługiwania się **językiem obcym nowożytnym**, jeżeli z indywidualnego programu edukacyjno – terapeutycznego (IPET) wynika **brak możliwości realizacji przygotowania** do posługiwania się językiem obcym nowożytnym ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz **możliwości psychofizyczne dziecka**;

Nowelizacja Karty Nauczyciela

- ▶ Z dniem 1 września 2016 roku likwiduje się obowiązek prowadzenia przez nauczycieli zajęć w ramach tzw. „godzin karcianych”.
- ▶ Art. 42 ust. 2 pkt. 2 KN otrzymuje brzmienie:
„inne zajęcia i czynności wynikające z zadań statutowych szkoły, w tym zajęcia opiekuńcze i wychowawcze uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów”;
- ▶ W związku z likwidacją obowiązku prowadzenia w ramach tzw. „godzin karcianych” w dotychczasowej formule, odstępuje się od rejestrowania ich wymiaru;

Oferta szkoleniowa dla nauczycieli kształcenia specjalnego i integracyjnego

- ▶ **KD – 12** – „Lider kształcenia specjalnego w szkole integracyjnej i ogólnodostępnej” – część pierwsza – 25 godz. opłata 20 zł. – 12.10.2016 r. godz. 14,30 I spotkanie
- ▶ **W – 68** – „Indywidualizacja procesu edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami” – 6 godz. bezpłatne, 7.12.2016 r.
- ▶ **W – 20** – „Kreatywny recycling – papierowa wiklina” – 8 godz. opłata 30zł. – 5.11.2016 r.
- ▶ **W – 21** – „Obrazy z papieru – technika kolażu” – 5 godz. opłata 20 zł. 16.11.2016 r.
- ▶ **W – 24** – „Wszystko o diagnozie przedszkolnej” – 10 godz. bezpłatnie – 23.11 i 14.12. 2016 r.
- ▶ **W – 66** – „Katecheza z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych” – 5 godz. bezpłatnie – 19.10.2016 r.

ZROZUMIEĆ AUTYZM

AUTYSTYCZNY

- ▶ Dziwny
- ▶ Niezrozumiały
- ▶ Pod szkłem

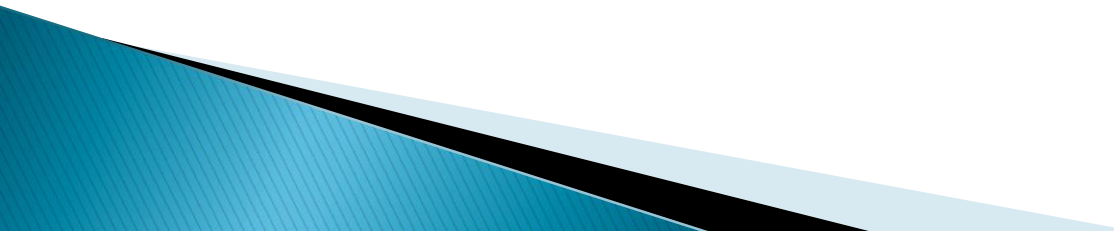
Zaburzenie znane od V wieku przed naszą erą.

W 1943 roku austriacki pediatra Leo Kanner opisał 11 przypadków dzieci „z zaburzeniami autystycznymi kontaktu afektywnego” i posłużył się nazwą „autyzm”.

W 1944 roku badacz austriacki Hans Asperger napisał pracę naukową o zaburzeniu nazwanym Zespołem Aspergera.

Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób ICD – 10 (2015) umieszcza autyzm w kategorii całościowych zaburzeń rozwoju (F840 autyzm dziecięcy).

Zmiana spojrzenia na problem autyzmu

- ▶ W latach 80 XX wieku nastąpiła zmiana w postrzeganiu osób z zaburzeniami autystycznymi.
Naukowcy i badacze zajmujący się tymi zaburzeniami w różnych dziedzinach opisują specyfikę funkcjonowania osób z zaburzeniami autystycznymi, sposobach wspierania rozwoju i edukacji dzieci z autyzmem.
 - ▶ Odkrywamy prawdę o autyzmie i osobach żyjących z autyzmem o ich sposobie doświadczania świata, drugiego człowieka i siebie samego.
Coraz bogatsza literatura autobiograficzna osób z autyzmem przerywa domysły i wyobrażenia na rzecz zrozumienia i akceptacji.
-

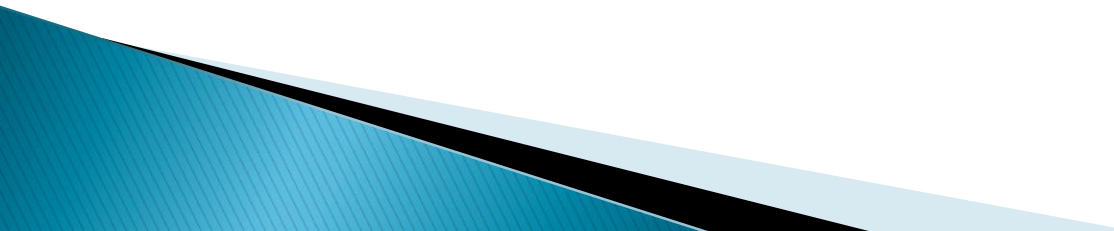
Literatura dotycząca autyzmu i autobiograficzna osób z autyzmem

- ▶ Temple Grandin – Byłam dzieckiem autystycznym (1986 pol. 1995)
- ▶ Temple Grandin – Myślenie obrazami (wyd. 1955 pol. 2006)
- ▶ Peter Schmidt – Kaktus na walentynki czyli miłość Asperowca (wyd. 2012 pol. 2014)
- ▶ Donna Williams – Nikt nigdzie. Niezwykła autobiografia autystycznej dziewczyny (wyd. 1991 pol. 2005)
- ▶ Stephen Shore – Za ścianą: osobiste doświadczenia z autyzmem i zespołem Apergera (wyd. 2001 pol. 2008)
- ▶ Elder Robison – Patrz mi w oczy. Moje życie z zespołem Aspergera (wyd. 2007 pol. 2013)
- ▶ Daniel Tammet – Urodziłem się pewnego błękitnego dnia (wyd. 2006 pol. 2010)
- ▶ Luke, a Jacksona – Świry, dziwadła i zespół Aspergera (wyd. 2002 pol. 2008)
- ▶ Axela Braunsa – Barwne cienie i nietoperze. Życie w autystycznym świecie (wyd. 2002 pol. 2009)
- ▶ Gunilla Gerland – Prawdziwy człowiek. Osobista opowieść o dorastaniu i edukacji w autyzmie (wyd. 2010 pol. 2015).
- ▶ Raun K. Kaufman – Autyzm przełom w podejściu. Program Son-Rise, który pomógł rodzinom na całym świecie (wyd. pol. 2016).

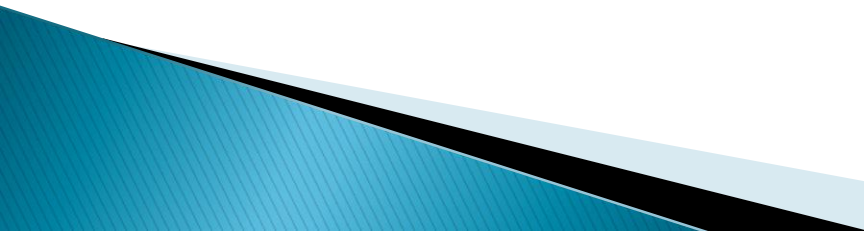
Autyzm

Kryteria diagnozy zaburzeń autystycznych

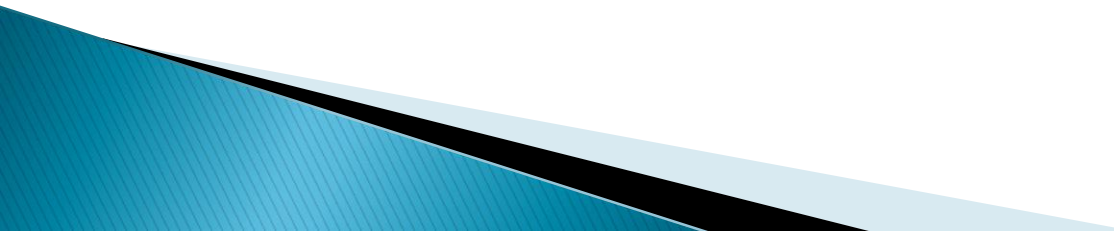
I Pierwszy obszar – przynajmniej dwa objawy z tego obszaru

1. Zaburzenia jakościowe interakcji społecznych w zakresie niewerbalnych zachowań takich jak: kontakt wzrokowy, ekspresja twarzy, postawa ciała, gestykulacja w celu interakcji społecznych,
 2. Brak rozwoju związków rówieśniczych właściwych dla danego poziomu rozwoju i wieku
 3. Brak spontanicznego poszukiwania okazji do dzielenia radości, zainteresowań, osiągnięć z innymi ludźmi, brak wskazywania obiektów zainteresowania,
 4. Brak społecznej lub emocjonalnej wzajemności, wymiany,
-

Kryteria diagnozy zaburzeń autystycznych

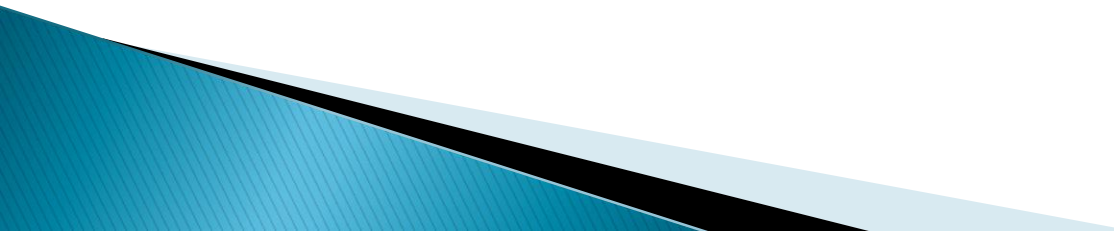
- ▶ II Drugi obszar – przynajmniej jeden objaw z tego obszaru - jakościowe zaburzenia w komunikacji
 1. Opóźnienie lub całkowity brak języka mówionego, któremu nie towarzyszy próba kompensowania przez alternatywne formy komunikacji np. gestykulacja,
 2. U dzieci z prawidłowym rozwojem mowy, znaczne zaburzenie zdolności do podtrzymywania rozmowy lub dialogowania
 3. Stereotypowe i powtarzalne wykorzystanie języka czyli występowanie echolalii
 4. Brak zróżnicowanej spontanicznej zabawy z „udawaniem” lub zabawy społecznie naśladowującej – „w odgrywanie ról” właściwej dla danego etapu rozwojowego.
-

Kryteria diagnozy zaburzeń autystycznych

- ▶ III Trzeci obszar – ograniczone powtarzanie, stereotypowe wzorce zachowania, zainteresowań i aktywności manifestujące się przynajmniej jednym z objawów tego obszaru.
 1. Pochłonięcie jednym lub kilkoma stereotypowymi i ograniczonymi wzorcami zainteresowań, których intensywność lub przedmiot są nienormalne,
 2. Sztywne przywiązanie do specyficznych niekonwencjonalnych niefunkcjonalnych rytuałów,
 3. Stereotypowe i powtarzalne manieryzmy ruchowe np.: trzepotanie rękoma, trzepotanie palcami, kręcenie się, lub inne złożone ruchy całego ciała,
 4. Uporczywe zajmowanie się częściami obiektów.
-

Kryteria diagnozy zaburzeń autystycznych

Drugie kryterium

- ▶ Opóźnienie lub nienormalne funkcjonowanie w przynajmniej jednym z następujących obszarów występujące przed 3 rokiem życia
 1. W interakcjach społecznych,
 2. W języku wykorzystywanym do społecznej komunikacji,
 3. W zabawie symbolicznej lub wyobraźniowej.
-

Co to jest autyzm i jak objawia się w funkcjonowaniu

- ▶ Ze wspomnień Gunilli Gerland – autyzm odcinał ją od świata, zamykał w niej słowa, jakie pragnęła wypowiedzieć. Autyzm stawał się przyczyną nieustannie doświadczanego chaosu, niezrozumienia, swoistego znikania i nieobecności. Paraliżował reakcje i wymuszał zachowania niechciane, utrudniał odczytywanie emocji i udaremniał zrozumienie siebie i innych. W swojej książce odtwarza liczne fakty z życia codziennego, gdy nie reagowała na własne imię, nie zwracała uwagi na ludzi, nie kontrolowała własnego zachowania, unikała kontaktu wzrokowego, a także była nadwrażliwa na dotyk i dźwięk, nie lubiła śmiechu dorosłych. **Była bardzo samotna i smutna, nie miała przyjaciół, szkoła była dla niej torturą, wszędzie słyszała, że jest trudnym, dziwnym, nieznośnym dzieckiem.** (Wstęp do wydania polskiego).

Ze wspomnień Gunilli Gerland

- ▶ Gdy była dzieckiem świat ją odtrącał, szydził z niej i boleśnie ranił.
- ▶ Obecnie jest świadoma swoich zdolności językowych i praktycznie je wykorzystuje – pisząc książki.
- ▶ Zrozumiała, że ratunkiem dla niej jest przebywanie z innymi ludźmi i uczestniczenie w ich życiu, jest drogą do stania się „prawdziwym człowiekiem”. W swoich wspomnieniach opisuje cierpienia jakich doznawała w wyniku zupełnego niezrozumienia potrzeb własnego ciała i umysłu, przywołuje dawne frustracje związane z brakiem możliwości przekazania innym swoich odczuć i przeżyć.
- ▶ Dreszcz w kręgosłupie odczuwała „jak ostre klamry wpięte w kręgosłup i oranżada w rdzeniu”.
- ▶ W określonych sytuacjach czuła lodowate ciepło i gorące zimno.
- ▶ Tak jakby ktoś przemieniał dźwięk zgrzytania kredy o tablicę w ciche skoncentrowane uczucie, a następnie umieścił je w moim karku”.

Odczuwała w sposób dla nas niezrozumiały

- ▶ Główna bohaterka wątpiła w swoje własne człowieczeństwo przez to, że swoich wyobrażeń nie mogła skonfrontować z rzeczywistością z powodu utrudnionej komunikacji ze światem zewnętrznym.
- ▶ Nieustannie poszukiwała informacji o sobie samej, ciągle zastanawiała się co z nią jest, że doświadcza w inny sposób. Praktykowała z alkoholem, z narkotykami, które nie wyjaśniły jej problemu.
- ▶ Jako nastolatka wyróżniała się nie tylko zachowaniem, ale również oryginalnym i niedbałym strojem.
- ▶ W końcu trafiła do specjalisty, który wyjaśnił jej zaburzone funkcjonowanie i nadał nazwę jej zaburzeniu.
- ▶ Gdy zrozumiała swoje problemy wreszcie doznała spokoju.

Zrozumieć ucznia z autyzmem

- ▶ Właściwie postępować z uczniem z autyzmem to nieustannie starać się wnikać w jego życie i podejmować próby odczytania jego zaskakujących lub nieprzewidywalnych zachowań, które wynikają z autyzmu, a nie złej woli dziecka. Trzeba nam pamiętać, że osoby z autyzmem często same nie rozumieją swoich zachowań i nie rozumieją dlaczego muszą coś robić lub nie mogą zmusić się do zrobienia czegoś – bo to jest ponad ich zakres działania, bo czują ból i cierpienie gdy się zmuszają, lub są zmuszani.
- ▶ Dzieci, które są „inne” zachowują swoją odmiennność także w dorosłości, bywa, że przez całe życie – tak też może być z osobami autystycznymi.
- ▶ W naszych placówkach są dzieci, u których nie rozpoznano autyzmu (rodzice nie dostarczyli orzeczenia), a zachowania ich odbiegają od normy w kierunku zachowań charakterystycznych dla osób z autyzmem. Powinniśmy pomagać tym uczniom w realizacji obowiązku szkolnego dostosowując proces edukacji do ich możliwości i potrzeb.

Wspomnienia z dzieciństwa dziecka autystycznego

- ▶ Chciałbym odwołać się do fragmentów wypowiedzi głównej bohaterki opisujących jej sposób odbierania świata i reakcji jej organizmu wynikających z jej zaburzeń:
- ▶ [...] *„Wkładam klocki do otworów – widzę tylko to czym się zajmuję, wokół nie ma żadnego świata, nic poza tym nie istnieje – tylko ja i moje zajęcia – otworki i klocki. ...*
- ▶ *... Lubiłam wygięcia, były takie gładkie, lekkie i... po prostu wygięte. ... Czułam, że ich potrzebuję, a one dawały mi rodzaj zaspokojenia, miały w sobie coś uspokajającego....*
- ▶ *... Ja i moja rodzina żyliśmy w różnych światach. Oni uważali, że robię im na przekór – mierzyli mnie własną miarą. ...*
- ▶ *... Ja nie wiedziałam, że powinnam kochać moją rodzinę i że tworzę z nimi wspólnotę – przynależność do rodziny nie istniała. ...*
- ▶ *...Czułam wewnętrzny smutek dlaczego oni się tak zawsze złością? Dlaczego nie rozumieją? ...*
- ▶ *...Mogłam ciągle jeść to samo i dorośli nie mogli nic na to poradzić.*
- ▶ *Miałam wrażliwe zęby i pewne pokarmy, które brałam do ust wywoływały nieprzyjemne uczucie na całym ciele. Zjedzenie czegoś nieznanego było niebezpieczne, bo wywoływało ból na karku. ...*
- ▶ *...Lekarstwem na moje cierpienie było gryzienie ciała ludzkiego, dlatego gryzłam siebie i innych”. ...*

Cytaty z książki Gunilla Gerland – „Prawdziwy człowiek. Osobista opowieść o dorastaniu i edukacji w autyzmie” Wolters Kluwer SA (wyd. 2010 pol. 2015).

Wspomnienia z dzieciństwa dziecka autystycznego

Oto wypowiedzi, w których bohaterka opisuje i komentuje swoje często niezrozumiałe dla siebie samej zachowania:

- ▶ *[...]„Powierzchnia mojego ciała była bardzo wrażliwa - nawet lekki dotyk doprowadzał mnie do szaleństwa, był dla mnie nie do zniesienia. ...*
- ▶ *...Stopy stanowiły białą plamę, nie czułam łaskotek, ale lubiłam dotykanie moich stóp. ...*
- ▶ *...Najbardziej raniło mnie gdy moi rodzice wyśmiewali moje trudności, moje dziwactwa – wolałam, gdy się na mnie złością. ...*
- ▶ *...Jako mała dziewczynka zawsze siadałam na podłodze z palcami nóg w ustach – krzesła nie zasługiwały na zaufanie. ...*
- ▶ *...Chowałam się za fotel, żeby mieć święty spokój, gdy odsuwano fotel atakowały mnie dźwięki, pokój, inne bodźce. ...*
- ▶ *...Spędzałam dużo czasu wewnątrz siebie samej, tak jakby w swoim własnym świecie, w którym tak naprawdę nie było nic – był to stan opróżnienia nie bycia pustą i wypełnioną bez bycia pełną. ...*
- ▶ *...Nie łączyłam swoich rodziców ze sobą. ...*
- ▶ *...Nie rozumiałam i nie pojmowałam perspektywy, odległości, szybkości. ...*
- ▶ *...Miałam słuch wyczulony na szept – zawsze go słyszałam, a nie słyszałam wołania.” ...*

Cytaty z książki Gunilla Gerland – „Prawdziwy człowiek. Osobista opowieść o dorastaniu i edukacji w autyzmie” Wolters Kluwer SA (wyd. 2010 pol. 2015).

Propozycja zrozumieć autyzm

- ▶ Zanim skomentujemy nietypowe zachowanie naszego ucznia dokładnie zdiagnozujemy przyczynę takiego zachowania, żeby nie ranić i nie krzywdzić dodatkowo.
- ▶ Zachęcam Państwa do wejścia na [YouTube](#) i poszukania filmów o autyzmie i sposobach funkcjonowania osób z autyzmem aby lepiej zrozumieć autyzm.
- ▶ [Program Son-Rise w Polsce - YouTube](#)
- ▶ [Metoda Son-Rise, Metoda Opcji - terapia autyzmu oparta na zabawie](#)
- ▶ [Autyzm. Pomoc dzieciom w rozpoczynaniu mówienia i komunikacji werbalnej. Program Son Rise.](#)
- ▶ Przedstawiłam Państwu krótkie informacje oparte na doświadczeniach własnych, literaturze i pozycjach autorskich dotyczących problemu osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.
- ▶ Planujemy w przyszłym semestrze zorganizowanie dłuższego szkolenia wspierającego nauczycieli w pracy z uczniami z autyzmem i zaburzeń ze spektrum autyzmu.